

Dołęga, Józef M.

"Zagadnienie determinizmu ewolucyjnego - studium biofilozoficzne", Kazimierz Kloskowski, Gdańsk 1990 : [recenzja]

Studia Teologiczne 9, 386-388

1991

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

sporządzenia dokumentu. W rozdziale drugim, podjęta zostaje kwestia dotyczących badań nad dziejami nuncjatury polskiej. Autor charakteryzuje kolejno prace Józefa Garampi, prefekta Tajnego Archiwum Watykańskiego (1751-1772) i nuncjusza apostolskiego w Warszawie (1772-1776), a następnie badania prowadzone do otwarcia Archiwum Watykańskiego w roku 1881 oraz po jego udostępnieniu do badań naukowych, ze szczególnym uwzględnieniem ekspedycji polskich do Rzymu. W końcowej części rozdziału omówione są badania i publikacje, począwszy od okresu międzywojennego do roku 1989. Część druga tomu — *Instructio ad editionem*, przybliży czytelnikowi kryteria przyjęte przy wydawaniu dokumentów nuncjatury. Autor, który jak — już powiedzieliśmy — jest także moderatorem całej serii, przyjmuje podział wydawnictwa na tomy (60), według porządku chronologicznego nuncjuszków, motywując powyższą decyzję doświadczeniami wydawców niemieckich, włoskich i francuskich. Co do zakresu i rodzaju dokumentów, które mają zostać wydane, będą to wszystkie dostępne materiały źródłowe, odnoszące się do działalności reprezentacji papieskiej w Polsce z okresu 1519-1795 oraz 1918-1947. Z racji na dużą ilość materiałów źródłowych, wiele z nich zostanie opublikowanych w formie rejestrów. Część trzecia dzieła — *Nuntiorum series chronologica*, składa się z plansz umieszczonych w porządku tomów. Plansze podają krótką biografię poszczególnych przedstawicieli Stolicy Apostolskiej w Polsce, począwszy od wspomnianego już biskupa Zachariasza Ferreri, aż po arcybiskupa Filipa Cortesi oraz dane dotyczące ich misji. Zawierają także wskazania, co do głównych źródeł archiwalnych poselstwa i dotychczasowych edycji jego dokumentów oraz bibliografię, dotyczącą działalności i życia nuncjusza, bądź legata. Autor umieszcza podobne informacje, również odnośnie do pozostałych członków reprezentacji papieskiej. Plansze cechuje duża przejrzystość, co przy sporym nagromadzeniu różnorodnych informacji świadczy o wielkim kunszcie edytorskim autora. Tom pierwszy posiada także dodatek, w którym opublikowane zostały niektóre dokumenty z zakresu dziejów, organizacji i funkcjonowania nuncjatury, począwszy od jej utworzenia, aż po wznowienie działalności w dniu 17 lipca 1989 r. Opracowanie zamyka indeks osób, instytucji oraz miejsc występujących w tekście.

Jakkolwiek pierwszy tom serii: *Acta Nuntiaturae Polonae* odnosi się bezpośrednio do edycji, które dopiero mają się ukazać, już dzisiaj można mówić o jego wielkiej przydatności w badaniach nad historią dyplomacji papieskiej w Polsce. Niezmiernie cenny wydaje się tu katalog nuncjuszków i legatów papieskich opracowany w formie plansz, o czym wspominaliśmy już przy omawianiu części trzeciej dzieła. Wobec będących w użyciu wielu niekompletnych i często błędnych opracowań tego rodzaju, katalog o. Wojtyński będzie z pewnością ogromną pomocą konsultacyjną dla niejednego badacza. Wielką wartość posiada także charakterystyka źródeł rękopiśmiennych, z podaniem sygnatur niektórych dokumentów. Ułatwi to badaczom poruszanie się po różnorodnych zespołach archiwalnych, szczególnie zaś po słabo dotąd badanych zbiorach Kongregacji i Dykasteriów rzymskich.

W sumie praca o. Wojtyński stanowi rodzaj podręcznika do studiów nad dziejami nuncjatury polskiej, a jednocześnie nad instytucją nuncjatury w ogólności. Należy przypuszczać, że zadowoli wielu badaczy naszych dziejów.

Ks. Krzysztof Nitkiewicz

Kazimierz Kłowski, *Zagadnienie determinizmu ewolucyjnego — Studium biofilozoficzne*, Gdańsk 1990, ss. 314.

Wydawnictwo Diecezji Gdańskiej *Stella Maris* wydało pracę Kazimierza Kłowskiego, *Zagadnienie determinizmu ewolucyjnego — Studium biofilozoficzne*.

Praca ta, poza elementami pomocniczymi (wstępem, zakończeniem, summary, wykazem skrótów bibliograficznych i bibliografią), składa się z dwóch części.

W pierwszej części: *Analiza rozwoju syntetycznej teorii ewolucji w aspekcie uwarunkowań procesu ewolucyjnego* (12-129) autor poddaje analizie trzy wielkie problemy: problem genetyczno-populacyjnej teorii ewolucji; problem nowej syntezy i jej rozwój; problem syntezy ewolucji organizmalnej i molekularnej.

W drugiej części: *Interpretacja metateoretyczno-biofilozoficzna determinizmu* (130-271), znalazły się następujące zagadnienia: determinizm i autodeterminizm procesów ewolucyjnych; determinizm ewolucyjny w ujęciu metodologicznym, autodeterminizm ewolucyjny w strukturze teorii ewolucjonizmu syntetycznego.

Materiał w pierwszej części pracy prowadzi do tej syntetycznej teorii ewolucji, które wskazują na to, że ewolucja jest długotrwałym procesem zmian, uwarunkowanym wieloma czynnikami, mającymi częściowo charakter jednoznacznie zdeterminowany, a częściowo przypadkowy. Przejawia się to zarówno w działaniu indywidualnym, jak i we współdziałaniu znanych mechanizmów ewolucji.

Na podstawie tego materiału autor dochodzi do następujących wniosków i twierdzeń:

- 1° W płaszczyźnie teoretycznej nie da się rozstrzygnąć w sposób ostateczny zakresu działania przypadku w procesie ewolucji.
- 2° Twórcy syntetycznej teorii ewolucji już w samej definicji procesu ewolucyjnego zakładają jego niestabilność ze względu na brak stabilności przyczynowych uwarunkowań ewolucji.
- 3° W nurtach syntetycznej teorii ewolucji wykorzystuje się coraz to nowe sposoby badania, co w konsekwencji poszerza naszą wiedzę o procesie ewolucji.
- 4° Czynniki procesu ewolucji traktowane jako determinanty mają wymiar po części jednoznaczny, po części przypadkowy; chcąc jednak widzieć proces ewolucji w jego całokształcie, należy oba wymiary traktować łącznie.
- 5° Syntetyczną teorię ewolucji należy traktować jako jeden z istotnych nurtów probabilistycznej wizji współczesnej nauki na temat ewolucji.

Materiał zawarty w drugiej części pozwala autorowi na pewne uogólnienia o charakterze epistemologicznym, metodologicznym i biofilozoficznym, a mianowicie:

- 1° Przypadek jest wpisany w działanie czynników ewolucji.
- 2° Autodeterminizm ewolucyjny to pogląd, w którego ramach da się wytłumaczyć jednoznaczny i zarazem probabilistyczny przebieg ewolucji oraz ujmuje się go, jako regułę metodologiczną uwzględniającą znaczenie roli przypadku podczas ewolucji; koniunkcyjne traktowanie czynników i mechanizmów ewolucji, zinterpretowanych jako konieczność i przypadek.
- 3° Wyjaśnianie przez przypadek zostało wyodrębnione z wyjaśnień typu probabilistycznego.

Praca ks. Kazimierza Kloskowskiego zawiera bogaty materiał zarówno w pierwszej części, jak i w drugiej, oparty na obszernej literaturze przedmiotu (534 pozycje). Ta bogata informacja naukowa powoduje u czytelnika uzasadnione przekonanie o słuszności wniosków, tez i uogólnień, do których doszedł autor. Struktura i konstrukcja pracy w aspekcie formalnym i merytorycznym jest wykonana według współczesnych wymogów metodologicznych i metodycznych. Język pracy jest zwięzły i specjalistyczny, ale komunikacyjny dla profesjonalistów. Praca niniejsza może być dobrą lekturą dla zainteresowanych biologią, filozofią nauki i filozofią przyrody ożywionej, nazywaną tutaj w pewnym zakresie biofilozofią.

Kazimierz Kloskowski jest księdzem diecezji gdańskiej, pracuje w Wyższym Seminarium Duchownym w Gdańsku i w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Na wydziale Filozofii Chrześcijańskiej ATK ukończył studia w zakresie filozofii przyrody, promotorem jego prac: magisterskiej i doktorskiej był ks. prof. dr hab. Szczepan W. Ślaga. Omawiana praca była podstawą przeprowadzenia kolokwium habilitacyjnego, które odbyło się 6 XII 1990 r. w ATK. Recenzentami dorobku naukowego i pracy habilitacyjnej byli profesorowie: prof. dr hab. Leszek Kuźnicki PAN, prof. dr hab. Adam Synowiecki INS PG i ks. prof. dr hab. Szczepan W. Ślaga ATK.

Ks. Józef M. Dołęga